

עוד הפעם, וידוד צעיר לימים, קבל נא את ברכתי ואת תודתי על אודות דבריך הנעימים, ושמתני נא במכתביך לימים הבאים לקראתינו לשלום. ויען לא אדע אם אמצאך עוד בממעל, ע"כ יהיו דברי הפעם מעטים, ואך היה ברוך ומבורך מכרכות פי ידודך דורש שלומך מרחוק. יהושע לעווניזאהן.

ב.

דובעלן על חוף ים הקדמוני, יוד מנ"א תרו"ם. ידוד יקר | ששתי אלי גיל בבא אלי הנה — מקום מנוחתי בימי הקיץ, אחרי דומיה ארוכה כשנתים ימים, מכתבך היקר, ואם ינעם לי בכל פעם בראותי רובל ארץ מושך בשבט סופר, הנה מנה אחת אפים ערבה לי אגרתך, אחרי אשר נודעת לי מימים עברו, וע"כ בחפץ לבב הנני לענות על דבריך. את "המגיד" לא ראיתי זה שנים אחדות, וע"כ לא קראתי את מאמר ריך; ולו תאבה לשלוח לי את העלים, שבהם נדפסים מאמריך, ובפרט גליון 19 שנה זאת וגליון 49 שנה העברה, אז הודיתי לך ממקור לבבי. הבקשה לועד חברת מרבי השכלה לא תוכל להיות נשמעת מפני טעם אחד מיוחד, והוא חסרון הכסף | לחברה הלזו ישנם חברים עוזרים למאות, אך לא יעזרו במאום; החברה עזרה לשמודנשים רבים במשען כסף, ואחרי היותם לאנשים — ולרוב לעשירים — שכחו את מטיביהם, או אולי בושו בצור מחצבתם. אולי תוכל לאסוף כסף נדבות לטובת החברה — אחד המרבה ואחד הממעט — או אוכל למלאות את ידך בכואך לרוסיה. בקיץ החולף אספתי בפה לטובת החברה שמונים ר"כ וגם בשנה הנכבדת הנני מאסף לטובתה, אך אפונה למאד אם יש לי חבר במקצוע זה. בל"ס תדע, כי הועד הפין לתו"ל את ספרי גרין בהעתקה רוסית מתור קנת, אך מחסרון כסף משך את ידו מזה. אם יעלה בידו הנ"ס לנשוא את ההוצאה המרובה, לאסוף לו במתן יר אספת סופרים ולהוציא לאור מלאכה שלמה בכל הפרטים, לא אדע מראש, כאשר המלאכה הזאת לא לאחד גם לא לשלשה הנה.

ברוך ה' אשר לא השבית גואל לקומם את סכת דוד (*). הנופלת, אך להבטיח לך מראש לשלוח מאמרים להמגיד לא אוכל, מפני אלה הטעמים: "המגיד" איננו ת"י ולא ראיתיו זה כמה כאמור, וע"כ לא אדע לא את המנדנץ שלו — מבלעדי יא"י — ולא את תכונת המאמרים אשר ידפס עתה, ולבקש ממנו כי ישלח לי את "המגיד" לא אוכה לעשוק אלמנה; ולשלם שכר מכ"ע עברים לא יתכן לפי מצבי. הנני חבור טורח עד למאד; מבלעדי עבודתי בבית ספרי, מבלעדי עבודתי בהפנסיונט שלי, ומבלעדי מלאכתי בתור עוזר במכ"ע, ריגאשע צייטונג, המשלמת שכר טוב לעוזריה, הנה מכל עברים יבקשו ממני מאמרים, כי לא כימים הראשונים — המגיד והכרמל — הימים האלה, עת שלשה מכתבי עתים לימים יוצאים לאור במדינתנו | "היום" וירשני לטוב היום, ומחר "המליץ" יפקוד נוי; מעבר מזה, "האסיף" ומעבר השני, "כנסת ישראל", ועל גביהם גראביר עם, "אוצר הספרות" שלו. פה סבא סגו נחור (אב"ג), ב"הבקר אור" ושם מוכה בחוליה-השחפת (בן יהודה) ב"הצבי", ועוד ועוד. וכולם כאחד עוטרים מכל עברים ושואלים: הב! הב! ואני מה אעשה למו? ובכ"ז בראותי איזה עלים מ"המגיד" אשלח לך, או ישר להרדקציאן, איזה מאמר בשובי לביתי, אם אך יהיה אליהם עמדי ויתנני לקחת לי מועד לשפוט מישרים.

אם יש לך במשפחתך, או בין מכיריך, כודע או רע, אשר יאבה למסור את בנו לתנך אותו על ברכי התורה והחכמה והיהדות, או תוכל להציגני לפניו ואודיע לך פרטי התנאים, ובשות אני כי לא יבושו בי קנוי. עיר מגורי מצער היא, אך בתי ספר לה כאת הערים הגדולות, והנערים ישארו בתמימותם.

אולי יבוא יום, אשר בו נתראה פנים, ואז ישמח לבי. אך עד אז שלח לי את תמונתך ואז אחזה למצער את צלמך, ואדע את הפה הדובר אלי. — והנני ידודך דו"ש בלב ונפש, מברכך רכל טוב, מחכה על מכתבך, יהושע לעווניזאהן.

(* הכוונה ל"המגיד" אחרי מות עורכו ר' דוד גורדן, הראשון לציון.

ג.

טוקום מוצאי ש"ק פ' תרומה תרח"ם.

ידוד נכבד, איש חמודות |

קבלתי את מכתבך הפתוח מיום ג' דנא ואמהר לענות. אמנם כן מכתבך עט תמונתך באו לידי במועד, וכפי אשר אזכרה עוד אל נכון עניתי לך אז היש; אמנם עתה הנני רואה, כי מכתבי הלך לאכוד, ומקרה כזה איננו בודד בפה, בהיות דרכי הפוסט ומשטריה בשפל המדרגה; חבל על דאבדין, כי כפי אשר אזכור דברתי אתך אז ארוכות בענינים שונים, אך מה שעבר אין. גם אז ידעתי כי עוד הנך צעיר לימים, עוד בטרם הזיתוך — בתמונה עלי הגליון — נודע לי כי הנך רך בשנים, אך לא לפי שנותיו יהולל גבר, וכבר נודעת במאמריך, ומאד ינעם לי כי נודעת אלי ביחוד. גם מאמרך "נגוהות מאופל" קראתי בעונג לבב, ומאד אתמה כי לא זכר הדר. א. ברלינר — אשר כל רז לא אניס לו — את האהבה שבין ר' מנשה בן ישראל להכומר הלטיאני, ששלח לו השיר הידוע, "אף כי דתך משונה מדתי וכו'" (בהקדמה ל"תשועת ישראל").

קבל נא תודתי מקירות לבב על כי בכל עת תזכרני לטובה ואת פועל ידי תרצת את "המגיד" אינני רואה, וע"כ לא קראתי לדאבון לבי את מאמרך בגליון 5, ואם לא אתה עליך לטורה, אבקש ממך לעשות אתי אות לטובה ולשלוח לי את העלה הזו. ראה בקשתך.

האמת אגיד לך, יקירי, כי על המשכיל בעת הזאת לדום. הן לא ימלט

להביע קבל-עם מבלי היות מטרה לחצי לשון, הלא ראית את אשר עולל לו הדר. עהרליך ב"המליץ". הבדברים כאלה ננחול כבוד מקהל הקוראים? האם לא יאבד הטעם הטוב? האם לא נחרבו בעלי סיקריקין אשר יניחו החנית על תזה מתנגדם ויקראו: הלנו אתה אם לצרינו? אוי מי יקום ספרותנו, כי מטה? |

ד.

טוקום כשמיני לירת האביב תרח"ם.

ידוד נכבד | בכוא אלי מכתבך מיום ט' אדר אחזוני צנים פתים, ובמשך איזה שבועות לא יכולתי למשוך בשבט סופר. עתה יצאתי בפעם הראשונה עלי קרת, ועתה אמלא את תוכתי בשמחה לענות לך. רב תודה על עלה "המגיד" אשר הנני שולח אותו בחזרה, כאשר בקשת. רב תודה לך כי זכרתני לטובה לפני המו"לים. כוונתך רצויה, אך פעלך לבלו הועיל — כי לא ידעת את הרוח השורר בעת בקהל המו"ל: המה יאבו כי הסופר יסתפק בתהלתו, כי יראה את שמו נדפס, וע"כ ידפיסו העתקות וספורים למלאות חורי מכתבי עתיהם מבלי כל תועלת, וישחיתו את הטעם הטוב. מי מהסופרים יואל לתת את ספרו, אשר טפח ורכה כמשך שנים רבות, ליד איזה מו"ל למלאות חורו בטרף ולצאת בגפו? ע"כ, יקירי, לתנם שחת דבריך הטובים באוני פלוני ופלוני, כי לא יועילו. הראית הס', "ימים נקדם" — הפך בו והפך בו, ותראה כי כנים דברי.

אפנך הפך את האפער לאפערעטטע, ורובי המו"ל יהפכו את ספרותנו העתיקה למין "שונד ליטעראטור" כאשר יאמר האשכנזי — והיה שלום ושמח בשמחת החג, ואחב את ידודך הדו"ש בלא לב ולב, יהושע לעווניזאהן.